

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Facultatea de Științe Politice, Administrative și ale Comunicării

Școala Doctorală de Comunicare, Relații Publice și Publicitate

TEZĂ DE DOCTORAT

*Reprezentări ale mediului și animalelor în filmele desenate, sau
analiza ecocritică a lungmetrajelor desenate produse de Studioul*

Pannónia

-Rezumat -

Doctorand: *Deák Anita*

Coordonator: *prof. univ. dr. Vincze Hanna - Orsolya*

Cluj-Napoca

2025

Cuprins

1. Introducere – Prezentarea temei
2. Cadru teoretic
 - 2.1. Desene animate în contextul eco-mediei și al eforturilor de conservare
 - 2.2. Conservarea naturii, protecția mediului și bunăstarea animalelor
 - 2.2.1. Conservarea naturii și bunăstarea animalelor în Ungaria
 - 2.3. Omul, natura și „Environmental Humanities”
 - 2.3.1. Environmental Humanities ca domeniu de cercetare
 - 2.3.2. Relația om–natură în filosofia ecologică
 - 2.3.3. Poziții eco-filosofice
 - 2.3.3.1. Poziții ecocentrice sau de ecologie profundă
 - 2.3.3.2. Poziții conștiente de mediu sau pastorale
 - 2.3.3.3. Poziții cornucopiene sau exploatare
 - 2.3.4. Animal Studies - studii despre animale
 - 2.4. Relația dintre protecția mediului și mass-media
 - 2.5. Istoria și posibilitățile analitice ale ecocriticii
 - 2.5.1. Ecocritică și film sau eco-cinema
 - 2.5.2. Intersecția dintre desene animate și ecocritică
 - 2.6. Apariția și istoria filmului de animație maghiar
 - 2.6.1. Începuturile animației maghiare – Era pionieratului
 - 2.6.2. Era Macskássy
 - 2.6.3. Era Pannónia
 - 2.6.3.1. Noul val al animației și apariția serialelor animate
 - 2.6.3.2. Filmele de lungmetraj și epoca de aur
 - 2.6.4. Perioada de după schimbarea regimului
 - 2.6.5. Caracteristicile animației maghiare
3. Metodologie
 - 3.1. Obiectivele și întrebările cercetării
 - 3.1.1. Întrebările cercetării
 - 3.2. Obiectul analizei
 - 3.3. Instrumente metodologice
 - 3.3.1. Descrierea instrumentelor de codificare
 - 3.4. Limitările cercetării

4. Analiza ecocritică a desenelor animate
 - 4.1. Distrugerea lumii naturale
 - 4.2. Activism ecologic
 - 4.3. Relația om–natură în funcție de tipurile de mediu
 - 4.3.1. Oraș – Sat – Sălbăticie
 - 4.3.2. Om și natură: separați sau coexistenți
 - 4.3.3. Perspectiva pastorală
 - 4.4. Profiluri de personaje conform pozițiilor eco-filosofice
 - 4.4.1. Dușmanii naturii, exploatatorii mediului
 - 4.4.2. Drumuri spre convertire – De la distrugător la protector al mediului
 - 4.4.3. Conștientizare ecologică în zona de confort
 - 4.4.4. De la conștient ecologic la ecocentric
 - 4.4.5. Reprezentanții ecologiei profunde, gardienii naturii
 - 4.4.6. Sumar al pozițiilor ecologice
5. Lungmetrajele desenate produse de studioul Pannónia în contextul studiilor despre animale
 - 5.1. Bunăstarea animalelor în desenele animate
 - 5.2. Reprezentarea animalelor
 - 5.2.1. Antropomorfizare și semnificație
 - 5.2.2. Stereotipizarea speciilor de animale și afilierea morală
 - 5.2.3. Grupuri de reprezentare a animalelor în desenele Pannónia
6. Eco-poveștile studioului Pannónia
7. Concluzii
 - 7.1. Posibilități de cercetare viitoare
8. Bibliografie
 - 8.1. Literatură de specialitate
 - 8.2. Surse
 - 8.2.1. Articole din presă pentru analiza recepției
 - 8.2.2. Filme analizate
9. Anexă
 - 9.1. Fișă de date a desenului animat și fișă de codificare ecocritică
 - 9.1.1. Titlu: *Vuk*
 - 9.1.2. Fișă de codificare a temelor ecologice
 - 9.1.3. Fișă de codificare a tipurilor de mediu
 - 9.1.4. Profiluri de personaje – Poziții eco-filosofice

9.1.5. Fișă de codificare a reprezentărilor animalelor

Cuvinte-cheie: animal studies, eco-animație, ecocritică, protecția mediului, animație maghiară, Studioul Pannónia

Introducere

În prezent, situația urgentă a conservării naturii atrage din ce în ce mai multă atenție, determinând tot mai multe discipline academice să contribuie la discuție prin instrumentele lor specifice. În ultimii ani, analiza ecologică a produselor media populare a cunoscut o creștere semnificativă, interesul concentrându-se tot mai mult pe modul în care conținutul destinat copiilor reflectă atitudini ecologice și încearcă să îndrume publicul spre o conștientizare ecologică sporită.

Mișcarea ecologistă modernă a început în anii 1970, când a devenit evident că succesul eforturilor de protejare a naturii și a mediului depindea și de susținerea opiniei publice. Din acest motiv, s-a pus un accent tot mai mare pe educație și conștientizare, domenii în care rolul mass-mediei a fost incontestabil. Analizele istorice arată că schimbările semnificative au fost întotdeauna însoțite de o comunicare de mediu eficientă, care a ajuns la un public larg. În perioada socialismului, preocupările de mediu au fost adesea marginalizate, dar treptat au câștigat tot mai mult spațiu în mass-media. Astăzi, subiectele de mediu sunt prezente în mod regulat în mass-media; totuși, știrile și documentarele recurg adesea la narațiuni apocaliptice, care pot determina publicul să se retragă sau să nege problemele ecologice. Acest fapt explică interesul tot mai mare pentru potențialul conținutului de divertisment în comunicarea ecologică. Literatura și filmul pot contribui la reconfigurarea valorilor sociale într-o direcție mai pozitivă în ceea ce privește problemele de mediu. Deși personajele drăguțe din desenele animate nu transmit întotdeauna informații științifice exacte despre lumea animală, ele stimulează sensibilitatea emoțională a publicului și deseori trezesc un nivel de empatie care lasă o amprentă durabilă. De exemplu, după apariția filmului *Bambi*, mulți oameni au început să se opună vânătorii (Stanton, 2021, p.81).

Teza mea de doctorat explorează modul în care natura și animalele sunt reprezentate în lungmetrajele animate maghiare, produse de studioul Pannónia, concentrându-se și pe relația dintre oameni și mediu. Filmele selectate pentru analiză au fost lansate între 1973 și 1989 – o perioadă deosebit de importantă atât în istoria mișcărilor ecologiste, cât și în evoluția animației

maghiare. Demersul științific adresează o lacună semnificativă în domeniul „environmental humanities”, în special în contextul maghiar, unde intersecția dintre animație și narațiunile ecologice a fost puțin explorată. Prin sistematizarea și clarificarea literaturii existente despre environmental humanities și abordările ecocritice ale animației, lucrarea mea oferă o analiză inovatoare a filmelor de animație maghiare dintr-o perspectivă ecologică. Această perspectivă este deosebit de utilă pentru educația ecologică, deoarece studiile anterioare arată că filmele de animație cu teme ecologice pot reprezenta un mijloc eficient de a-i educa pe copii despre mediu. Prin urmare, tema mea are atât o valoare academică, cât și una socială și abordează o zonă neglijată. Ecocritica și studiile despre animale au câștigat popularitate abia recent în domeniile comunicării, studiilor media și teoriei filmului. În consecință, aceste domenii se află încă într-un proces de transformare, atât în ceea ce privește literatura de specialitate, cât și metodologia, existând încă neconcordanțe terminologice. Cercetarea mea își propune să umple aceste lacune, extinzând literatura disponibilă în limba maghiară și propunând un set concret de criterii analitice care ar putea sta la baza unor studii similare viitoare.

Din punct de vedere structural, teza mea include o trecere în revistă a literaturii, împărțită în cinci secțiuni principale care discută filmele de animație în contextul eco-mediei și al eforturilor de protecție a mediului. Aceasta este urmată de un capitol metodologic, în care sunt prezentate instrumentele de codificare utilizate, și apoi de analiza filmelor. Mai întâi, mă concentrez pe dimensiunile ecocritice mai largi identificate în desenele animate, apoi le analizez din perspectiva studiilor despre animale, iar în final identific eco-poveștile maghiare, completate de un studiu de receptare specific perioadei în care au fost lansate.

Cadru teoretic

Având în vedere că acesta este un domeniu de cercetare interdisciplinar – care necesită cunoștințe din mai multe domenii pentru a fi înțeles și aplicat corespunzător – o trecere în revistă cuprinzătoare a literaturii de specialitate constituie o parte esențială a tezei mele, oferind cadrul teoretic al cercetării. Deoarece studiul meu se concentrează asupra unor filme de animație mai vechi, această analiză a literaturii include și un important context istoric. Am depus efortul de a integra articole și cercetări recente în discuțiile legate de ecocritică și studiile despre animale, pentru a reflecta stadiul actual al domeniului.

Am împărțit cadrul teoretic în cinci secțiuni principale. Prima oferă un punct de vedere istoric asupra dezvoltării mișcărilor ecologiste, cu accent special pe Ungaria anilor 1970 și 1980. Consider că această înțelegere istorică este esențială pentru contextualizarea analizei filmelor.

Istoria mișcărilor ecologice și a bunăstării animalelor este profund interconectată, reflectând schimbările în valorile societății, în înțelegerea științifică și în considerațiile etice. Astăzi este clar că abordarea catastrofei ecologice necesită cooperare globală – nu există soluții simple, iar abordările interdisciplinare și colaborarea între instituții sunt esențiale. Așa cum subliniază Schulz et al. (2014), toate platformele media trebuie utilizate pentru a transmite informații credibile, clare și coerente. Prezentarea generală a istoriei mișcărilor ecologice din teza mea arată că produsele artistice și media pot juca un rol crucial în creșterea gradului de conștientizare, în sensibilizarea publicului față de problemele de mediu și chiar în influențarea legislației. Problemele de mediu nu sunt doar domeniul știrilor sau al revistelor științifice; acestea i-au preocupat de mult timp pe scriitori, filosofi și artiști vizuali, care au folosit narațiuni emoționante pentru a documenta problemele presante ale epocii lor și pentru a apăra valorile naturii. Prezentarea scoate în evidență și existența a trei tipuri principale de narațiuni care au reușit constant să capteze interesul publicului și să transmită eficient problemele de mediu. Primul tip se centrează pe suferința sau extincția unor animale carismatice, cauzată de neglijența umană. Al doilea este narațiunea apocaliptică, cu rădăcini în tradițiile biblice și mitologice, a cărei semnificație ecocritică este evidențiată de Garrard (2012), Hódosy (2018) și chiar de *Primăvara tăcută* a lui Carson (1962). Narațiunile despre catastrofe sunt adesea prezentate și în mass-media, atât în reportaje cât și în filme artistice. Al treilea tip de narațiune se bazează pe poezia pastorală și evocă o nostalgie pentru frumusețea unei naturi idealizate, adesea asociată cu dorința de evadare din haosul vieții urbane.

Câteva momente-cheie din istoria protecției mediului în Ungaria, din anii 1970–1980, includ: începutul „fazei de dezvoltare” a conservării naturii în 1971; înființarea primului parc național în 1972; o nouă lege a protecției mediului în 1976, care a făcut protecția mediului o obligație pentru cetățeni; și, în anii 1980, apariția mai multor organizații ecologice (Rakonczay, 2002). Deși aceste eforturi au luat forme diferite față de cele de astăzi, temele legate de natură și de protecția mediului erau deja prezente în Ungaria în perioada în care au fost produse filmele de animație analizate, câștigând tot mai multă atenție și în domeniul educației. În aceeași perioadă au apărut și mișcări ecologice internaționale, care este posibil să fi influențat mesajele transmise de aceste desene animate.

În continuare, analiza mea se îndreaptă spre reflecțiile filosofice privind relația om–natură, inspirându-se din vastul domeniu al „environmental humanities”. Apărut la începutul secolului XXI, acest domeniu interdisciplinar explorează relațiile dintre mediu, societate și activitatea umană. Pe scurt, „environmental humanities” reprezintă un termen-umbrelă pentru ramuri ale

științelor umaniste și sociale care se ocupă de problemele de mediu. Aceste cercetări interdisciplinare urmăresc să reducă distanța dintre științele umane și cele ale naturii, oferind narațiuni accesibile, cu încărcătură emoțională, despre relația complexă dintre om și natură (Emmett & Nye, 2017, pp. 3–5).

În cadrul acestui context, explorez o serie de poziții eco-filosofice, care ulterior devin categorii analitice în cercetarea mea. Mă bazez pe lucrările lui Garrard (2012), Hódosy (2018) și Kiss (2018) pentru a contura trei direcții principale de gândire: poziții ecocentrice sau de ecologie profundă, poziții conștiente de mediu sau pastorale și abordări exploatare, de tip cornucopian, asupra naturii.

Această secțiune abordează și relația dintre animale și oameni în cadrul studiilor despre animale, cu accent pe implicațiile lor ecocritice. Studiile despre animale se concentrează în principal pe aspectele individuale și specifice speciei din lumea animală, explorând dimensiunile sale culturale, politice și etice (Middelhoff & Schönbeck, 2019, pp. 14–16). Literatura de specialitate sugerează că animalele pot acționa ca ambascadori carismatici ai cauzelor de mediu, deoarece legăturile emoționale dintre oameni și animale pot duce la o grijă mai largă față de natură (Echeverri et al., 2018, p. 50).

Partea teoretică a tezei mele pune un accent deosebit pe relația dintre ecologism și media, întrucât animația face parte din domeniul media. Conștientizarea publicului și educația – componente esențiale ale eforturilor ecologice – sunt puternic influențate de media, care joacă un rol-cheie în formarea percepțiilor despre natură. Studiile de eco-media, strâns legate de ecocritică, devin tot mai proeminente în cadrul „environmental humanities”. Pe lângă media tradițională precum știrile și documentarele, atenția academică se orientează din ce în ce mai mult către analiza ecologică a conținutului mass-media populară (Seeling, 2019; Hódosy, 2018).

După prezentarea cadrului teoretic general, ofer o privire de ansamblu asupra ecocriticii și ecocinematografiei, incluzând definiții, dezvoltarea istorică și dezbaterile actuale. Ecocritica se deosebește de alte domenii ale studiilor culturale în principal prin tematica sa. Aceasta pune întrebări privind relația oamenilor cu natura și animalele, modul în care natura este reprezentată în texte și dacă valorile prezentate sunt în concordanță cu principiile ecologice (Glottfelty, 1996, pp. xviii–xix). Pe baza lui Garrard (2012), prezint șapte tropi-cheie ai ecocriticii: poluarea, pastorala, sălbăticia, apocalipsa, locuirea, animalele și Pământul – dintre care o parte sunt folosiți și dreptcategorii analitice în cercetarea mea.

Odată cu ascensiunea studiilor de ecocinematografie și cu popularizarea filmelor de animație, crește și interesul pentru analiza lor ecologică – în special în cazul celor destinate copiilor. Aceste filme de animație orientate către publicul familial pot reprezenta instrumente puternice pentru implicarea tinerilor în gândirea ecologică (Starosielski, 2011; Heise, 2014). Filmele de animație reprezintă, de regulă, relația om–natură în trei moduri. Primul este un model dicotomic, în care oamenii și natura sunt reprezentați ca ducând vieți separate. Această separare, deseori generatoare de conflict, opune natura și lumea tehnologiei/industrii – uneori într-un sens mai general, alteori reflectat direct în relația dintre oameni și animale – cu soluții care favorizează menținerea separării. Al doilea tip promovează coexistența și interdependența, în care omul este considerat parte a naturii și trebuie să trăiască în armonie cu aceasta. Al treilea este perspectiva postumanistă, care uneori pune sub semnul întrebării însăși legitimitatea dominației umane (Starosielski, 2011; Murray-Heumann, 2011; Gerencsér, 2020).

În contextul analizei ecologice a filmelor de animație, introduc și termenul „enviro-toons” sau eco-povești, preluat de la Murray și Heumann (2011), pentru a descrie acele filme de animație în care temele ecologice joacă un rol central în narațiune. Analizând literatura de specialitate despre desene animate, am observat că tropul pastoral este adesea prezent, iar mesajele ecologice sunt frecvent transmise prin intermediul lumii animale. La fel ca în cazul cinematografiei populare în general, și filmele de animație populare reflectă, de obicei, norme sociale larg acceptate.

Ultima secțiune a capitolului dedicat literaturii de specialitate oferă o prezentare detaliată a istoriei animației maghiare, concentrându-se pe dezvoltarea instituțională a Studioului Pannónia și principalele sale perioade. În cei 110 ani de existență, industria animației maghiare a trecut prin numeroase schimbări și provocări, însă, la un moment dat, studioul Pannónia era considerat unul dintre cele mai bune cinci studiouri de animație din lume – alături de Disney, Hanna-Barbera, Toei și Soyuzmultfilm (Margitházi, 2002). Deși filmele analizate în cercetarea mea au fost produse între 1973 și 1989, multe dintre ele sunt și astăzi bine cunoscute și apreciate. Există mai multe propuneri de periodizare a animației maghiare; în lucrarea mea urmez clasificarea bazată pe origine propusă de Varga (2016) și gruparea pe tipuri de producție utilizată de Dizseri, acordând o atenție specială perioadei Pannónia. Producția de filme de animație din Europa de Est, inclusiv cea maghiară, a fost puternic influențată de politicile culturale din perioada sovietică, fiind constant supusă controlului ideologic, deși cu intensități variabile. Totuși, comparativ cu filmele cu actori, animațiile beneficiau de o libertate creativă relativ mai mare, deoarece nu erau luate la fel de în serios de cenzură (Varga, 2016, pp. 66–70).

Metodologie

Întrebarea centrală de cercetare a tezei:

Q: Cum sunt reprezentate natura și lumea animală în lungmetrajele desenate produse de Studioul Pannónia?

Pentru a răspunde acestei întrebări centrale, am divizat-o în următoarele șase subîntrebări:

Q1: Sub ce forme și cu ce frecvență apare distrugerea sau poluarea lumii naturale?

Q2: În ce măsură este prezent un apel la activism ecologic?

Q3: Ce tipare se conturează în relația om–natură, în funcție de habitatele reprezentate?

Q4: Ce profiluri de personaje apar, în funcție de relația lor cu natura?

Q5: Cum abordează filmele de animație problemele legate de bunăstarea animalelor?

Q6: Ce tipuri și caracteristici de reprezentare a animalelor pot fi identificate în aceste filme?

Metodologia cercetării cuprinde tehnici calitative, cu un accent semnificativ pe studiile ecocritice și analiza narativă. Un element distinctiv al demersului metodologic îl constituie crearea și implementarea unor instrumente de codificare dedicate, concepute pentru a facilita identificarea și sistematizarea temelor ecologice din filme. Instrumentele de codificare dezvoltate nu reprezintă doar un instrument analitic intern, ci propun un cadru metodologic potențial transferabil, care ar putea oferi cercetătorilor ulterior interesați de intersecția dintre reprezentările artistice și discursurile ecologice un instrument riguros și adaptabil.

În final, am elaborat patru fișe de codificare:

- **fișă de codificare tematică**, care marchează prezența a 12 teme ecologice;
- **fișă de codificare a tipurilor de mediu**, în care am clasificat tipurile de mediu pe o scală urban–rural–sălbăticie;
- **fișă de codificare a pozițiilor eco-filosofice ale personajelor**, care grupează personajele în categorii precum exploatatori, ecologiști, ecocentrice sau neutri, indicând totodată și schimbările în punctul lor de vedere, sub eticheta „tranziții”;
- a patra fișă de codificare prezintă o **tipologie a personajelor animale**, indicând nivelul lor de antropomorfizare, rolul în narațiune și reprezentarea morală.

Aceste fișe de codificare stau la baza organizării și dezvoltării analizei calitative.

Principalele rezultate ale cercetării

În analiza ecocritică a filmelor de animație – și în reprezentarea relației dintre om și natură – se conturează cinci dimensiuni principale, pe baza fișelor de codificare: distrugerea naturii, activismul, relația om–natură reflectată prin tipurile de mediu, profilurile personajelor în funcție de perspectivele eco-filosofice și bunăstarea și reprezentarea animalelor. După discutarea acestor cinci categorii principale, identific care dintre filmele de animație de lungmetraj ale Studioului Pannónia pot fi clasificate ca enviro-toons (eco-povești).

Distrugerea naturii apare doar în câteva filme, iar acolo unde este prezentă, este ilustrată în principal prin mijloace vizuale. Reprezentările frecvente includ defrișarea, poluarea apei și a aerului și prezența deșeurilor. Filmele rareori formulează o critică directă la adresa acestor comportamente distructive; în schimb, ele le prezintă, adesea prin prisma suferinței animalelor. Deși aceste evenimente nu sunt întotdeauna însoțite de comentarii critice la nivel narativ, ele sunt redată vizual prin imagini întunecate, sobre și încărcate emoțional – tehnici tipice animațiilor Pannónia pentru semnalarea tonurilor emoționale negative.

Tema activismului apare explicit doar în două filme. Unul include un apel la protejarea pădurii, iar celălalt promovează protejarea animalelor și tratarea lor corectă. Aceste mesaje sunt transmise în termeni puternici, ecocentrici, afirmând, de exemplu, că viața nu merită trăită fără natură sau că supraviețuirea oamenilor este pusă în pericol dacă mediul nu este protejat.

Am clasificat habitaturile filmelor în trei tipuri distincte de medii: urban, rural și sălbatic, castelele fiind incluse în categoria urbană. Zonele rurale și cele sălbatice se suprapun uneori, iar aceste cazuri au fost codificate în ambele categorii. Analiza mea s-a concentrat nu doar pe modul în care aceste peisaje sunt reprezentate, ci și pe valorile și narațiunile asociate cu ele, precum și pe măsura în care sunt reprezentate realist. Această schemă de clasificare a ajutat, de asemenea, la evidențierea tiparelor în relația om–natură și la evaluarea apropierei personajelor de mediul natural. Majoritatea filmelor prezintă mai mult de un tip de mediu, iar reprezentările sunt diverse. Habitaturile urbane și cele cu castele atrag frecvent critici; locuitorii acestor spații sunt adesea portretizați ca fiind materialişti și deconectați de natură. Satul funcționează ca un spațiu de tranziție între agitația orașului și sălbăticia neîmblânzită, fiind adesea asociat cu tropi pastoralii idilici, în care locuitorii par să trăiască în mai mare armonie cu mediul înconjurător. Sălbăticia apare sub două forme: sălbăticia îmblânzită, care se suprapune cu zonele rurale, și sălbăticia periculoasă, care servește adesea drept mediu pentru aventuri cu rol de formare a personajelor. Contrastul dintre aceste tipuri de medii este în primul rând de natură morală, iar

legătura cu natura este secundară. În general, lungmetrajele desenate ale studioului Pannónia tind să prezinte o diviziune între oameni şi natură, precum şi între stilurile de viaţă urbane şi rurale, mai degrabă decât adaptare reciprocă şi coexistenţă – deşi unele personaje întruchipează totuşi potenţialul pentru coexistenţă.

Relaţia om–natură în aceste filme reflectă adesea o viziune pastorală asupra lumii, sugerând că adevărata fericire derivă dintr-o existenţă simplă, conectată la natură, în care indivizii au grijă de mediul înconjurător şi privesc cu indiferenţă bogăţia materială. Protagonişti care se aventurează din mediul rural în lumea largă exprimă deseori o dorinţă profundă de a se întoarce, văzând locurile natale ca pe nişte sanctuare faţă de pericolele vieţii urbane şi ale industrializării. Totuşi, este important de subliniat caracterul problematic al tropului pastoral: acesta distorsionează adesea realitatea, promovând peisaje care nu se află, în fapt, sub o ameninţare ecologică reală şi sugerând că locuitorii din mediul rural duc în mod inerent vieţi sustenabile şi iubesc animalele – un aspect care nu este confirmat de literatura academică, care indică adesea contrariul.

În ceea ce priveşte profilurile de personaje bazate pe poziţii eco-filosofice, se poate observa că filmele analizate leagă comportamentul faţă de natură de afilierea morală a personajelor. Personajele negative tind să fie ostile faţă de lumea naturală, în timp ce eroii şi aliaţii lor sunt prezentaţi ca fiind neutri sau prietenoşi faţă de aceasta. Totuşi, nivelul de angajament ecologic variază de la un personaj la altul, personajele feminine fiind, în medie, mai ecocentrice. Drept urmare, aceste filme canonizează comportamentul prietenos cu mediul ca model de urmat. În animaţiile Pannónia, perspectivele eco-filosofice (cu câteva excepţii) sunt transmise adesea prin modul în care personajele tratează animalele şi se raportează la bunăstarea acestora. Potrivit desenelor animate, mai mulţi factori influenţează identitatea ecologică a personajelor şi eventualele lor transformări, printre care se numără instituţiile, comunitatea, cunoaşterea naturii şi coabitarea cu lumea naturală. Interesant este faptul că personajele care pornesc de la o poziţie ecocentrică nu îşi schimbă niciodată convingerile – ele nu devin mai puţin prietenoase cu mediul.

Animalele ca construcţii culturale – adică reprezentarea acestora şi a suferinţelor pe care le îndură în produsele noastre culturale – constituie o parte semnificativă a analizelor ecocritice, dar, mai precis, fac parte din domeniul studiilor despre animale („animal studies”). În teza mea, abordez aceste teme sub eticheta studii despre animale, împărţindu-le în două subcapitole.

Primul se concentrează asupra bunăstării animalelor, iar al doilea examinează reprezentarea acestora, pe baza fișei de codificare menționate anterior, dedicată personajelor animale.

În lungmetrajele desenate produse de Studioul Pannónia, apar frecvent referințe la probleme legate de bunăstarea animalelor. Totuși, cele mai multe dintre acestea nu provin neapărat dintr-o perspectivă ecologistă, ci mai degrabă servesc la întărirea poziției morale a personajelor și reflectă tropul tradițional din animație al „ajutorului animal”, popularizat în special de Disney. Cu toate acestea, se poate afirma, în general, că aceste filme condamnă comportamentul negativ față de animale – o atitudine reflectată și în profilurile de personaje menționate anterior. Suferințele ilustrate se referă în principal la vânătoria animalelor și la modul în care sunt tratați animalele de companie.

În ceea ce privește reprezentarea animalelor, filmele de animație ale studioului Pannónia sunt extrem de diverse – utilizarea personajelor animale variază de la o poveste la alta și de la un creator la altul. În cele din urmă, în aceste filme pot fi identificate patru tipuri principale de reprezentare a animalelor:

- animale ca accesorii sau elemente decorative;
- animale ca alegorii;
- animale a căror antropomorfizare le anulează natura animală;
- animale cu o antropomorfizare „echilibrată”, în care își păstrează trăsăturile animale.

Aceste patru categorii nu se exclud reciproc; într-un singur film, diferite animale pot fi încadrate în grupuri de reprezentare diferite, în funcție de rolul lor narativ.

Dintre cele 23 de lungmetraje desenate analizate din producția Studioului Pannónia, cinci pot fi clasificate, în cele din urmă, drept enviro-toons (eco-povești): *Hugó, a víziló* (*Hugó, hipopotamul*, 1975, regia: William Feigenbaum, József Gémes), *Vuk* (1981, regia: Attila Dargay), *Vízipók-csodapók* (*Păianjenul de apă, Păianjenul-Minune*, 1982, regia: József Haui, Szabolcs Szabó, Csaba Szombati Szabó), *Gréti...!* (*egy kutya feljegyzései*) (*Gréti...! (Jurnalul unui câine)*, 1986, regia: József Nepp) și *Az erdő kapitánya* (*Căpitanul pădurii*, 1988, regia: Attila Dargay). Toate cele cinci filme au fost create în principal pentru un public tânăr. Cu toate acestea, fiecare dintre ele se concentrează pe teme diferite și folosește tipuri variate de povestiri pentru a stârni empatia spectatorilor. Dintre cele cinci eco-povești animate, *Căpitanul pădurii*, așa cum sugerează și titlul, se concentrează în principal pe protejarea pădurii, în timp ce celelalte patru sunt axate pe animale, punând accent pe educație și bunăstarea animalelor.

Am realizat, de asemenea, un scurt studiu al recepției acestor cinci filme, analizând materiale de presă – în special recenzii și critici de film – utilizând baza de date *Arcanum*. Pe baza rezultatelor, se poate concluziona că *Vuk* a primit cea mai mare acoperire mediatică, iar articolele despre acest film scot cel mai des în evidență temele sale ecologice. Cu toate acestea, jurnaliștii au acordat rareori o atenție deosebită problemelor de mediu în recenzii.

În încheiere, cercetarea mea a evidențiat narațiunea pastorală ca principală paradigmă ecologică în filmele de animație analizate. Aceasta prezintă o viziune idealizată asupra naturii, articulând totodată o critică a progresului industrial. Filmele folosesc frecvent personaje animale pentru a ilustra și dramatiza probleme ecologice. Reprezentările animalelor sunt, de asemenea, foarte diverse, variind de la simple elemente de fundal la protagoniști. Interesant este faptul că, deși aceste reprezentări sunt influențate de contextul național, ele reflectă tendințele internaționale în ceea ce privește poveștile ecologice prezentate în mass-media pentru copii. Spre deosebire de producțiile Disney, unde temele și categoriile comune sunt ușor de recunoscut, filmele de animație maghiare se configurează ca un corpus de cercetare divers, deoarece filmele sunt caracterizate mai mult de viziunea individuală a regizorilor decât de caracteristicile instituționale ale studioului.

În concluzie, teza mea aduce o contribuție semnificativă la domeniul environmental humanities prin aplicarea teoriei ecocritice asupra unui corpus neexplorat din această perspectivă, lungmetrajele filmelor de animație maghiare. Aceasta nu doar că adresează o lacună în literatura de specialitate, dar oferă și perspective noi asupra modului în care mediile de animație pot declanșa conversații ecologice și pot influența percepțiile culturale.

Bibliografie

Literatură de specialitate

- Albrecht, Frederike & Parker, Charles F. (2019). 'Healing the Ozone Layer: The Montreal Protocol and the Lessons and Limits of a Global Governance Success Story', in Paul 't Hart, and Mallory Compton (eds), *Great Policy Successes* (Oxford, 2019; online edn, Oxford Academic, 24 Oct. 2019). DOI: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198843719.003.0016>, accesat 25. august 2025.
- Angelusz Róbert, Tardos Róbert & Terestyéni Tamás. (2007). *Média, nyilvánosság, közvélemény*. Gondolat Kiadó, Budapest.

- Angyal Zsuzsanna. (2012). A környezetvédelmi szabályozás kialakulása in Szabó Mária & Angyal Zsuzsanna (ed.), *A környezetvédelem alapjai*, Typotex. https://ttk.elte.hu/dstore/document/1134/EJ-A_kornyezetvedelem_alapjai_OK.pdf, pp. 236-244, accesat 27. februarie 2024.
- Attenborough, David. (2021). *Élet a Földön*, Park Könyvkiadó, Budapest.
- Az év fája. (n.d.). *Az öreg hölgy*. <https://evfaja.hu/fa/2012/az-oreg-holgy>, accesat 10. august 2024.
- Bajomi-Lázár Péter. (2005). Médiapolitika. In: Bajomi-Lázár Péter (ed.): *Magyar médiatörténet a késő Kádár-kortól az ezredfordulóig*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 19 – 51.
- Barabant, Sarah & Mooney, Linda A. (1989). When “critters” act like people: Anthropomorphism in greeting cards, *Sociological Spectrum: Mid-South Sociological Association*, 9:4, 477-494, DOI:10.1080/02732173.1989.9981906.
- Barthes, Ronald. (2010). A kép retorikája. In: Blaskó Ágnes & Margitházi Beja (ed.): *Vizuális kommunikáció. Szöveggyűjtemény*, Typotex, Budapest, 109–124.
- Bentham, Jeremy. (2017). *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*. <https://www.earlymoderntexts.com/assets/pdfs/bentham1780.pdf>, accesat 5. august 2024.
- Bihariné dr. Krekó Ilona & Kanczler Gyuláné dr. (2019). *Természetvédelem és környezetvédelem*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.
- Bíró Péter. (2007). A Balaton állattani kutatásának főbb eredménye. *Halászat*, 100. évf., 4. szám, pp. 156-162. https://real-j.mtak.hu/20617/4/HAL_2007_100_4_.pdf, accesat 27. februarie 2024.
- Bødker, Henrik & Neverla, Irene. (2012). Introduction. *Journalism Studies*, vol. 13., issue 2, pp. 152-156.
- Bolstad, P., Victor, D.G. (2024). Growing deviations between elite and non-elite media coverage of climate change in the United States. *Climatic Change* 177, 102. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10584-024-03750-1>
- Bordwell, David. (1996). *Elbeszélés a játékfilmben*. Magyar Filmintézet, Budapest.
- Boykoff, M., Nacu-Schmidt, A., Fernández-Reyes, R., Osborne-Gowey, J., & Pearman, O. (2025). *Media and Climate Change Observatory Special Issue 2024: A Review of Media Coverage of Climate Change and Global Warming in 2024*. DOI: <https://doi.org/10.25810/63s0-fb54>

- Browne, Anthony (10. iunie 2001.). London's air cleanest since 1585, *Guardian*.
<https://www.theguardian.com/uk/2001/jun/10/physicalsciences.research>, accesat 13. februarie 2025.
- Caraway, Kylie & Caraway, Brett R. (2020). Representing Ecological Crises in Children's Media: An Analysis of The Lorax and Wall-E. *Environmental Communication*, Vol.14, Issue 5, 686-697.
- Császi Lajos. (2010). Műfaj- és narratívaelemzés a médiakutatásban. *Médiakutató* 2010/Tavaszi. http://www.mediakutato.hu/cikk/2010_01_tavaszi/05_monika_show/, accesat 15. ianuarie 2025.
- Cselószki Tamás. (2000). Környezetvédelem és média az ezredforduló Magyarországon. *Médiakutató* 2000/Ősz. https://epa.oszk.hu/03000/03056/00001/EPA03056_mediakutato_2000_osz_08.html, accesat 15. ianuarie 2025.
- Deák Anita. (2023). Természet- és állatábrázolás a János vitéz című animációs filmben. *Me.Dok* 2023/4, 77-94. DOI: <https://doi.org/10.59392/medok.1341>
- Deák Anita. (2024). Természet- és állatábrázolás Dargay Attila rajzfilmjeiben. *Me.Dok* 2024/4, 131-146. DOI: <https://doi.org/10.59392/medok.1378>
- Diamond, Jared. (2005). *Collapse: How Societies Choose to Fail or Succeed*, Penguin Group, New York.
- Dizseri Eszter. (1998). *Kockáról kockára (A magyar animáció krónikája 1948-1998)*, Balassi Kiadó, Budapest.
- Dudok de Wit, Alex. (2023. február 20.). 'The Man Who Planted Trees' Was an Impossible Task. *Animation Obsessive*. <https://animationobsessive.substack.com/p/the-man-who-planted-trees-was-an>, accesat 27. februarie 2025.
- Dydynski, J. M., & Mäekivi, N. (2021). Impacts of Cartoon Animals on Human–Alloanimal Relations. *Anthrozoös*, 34(6), pp. 753–766. DOI: <https://doi.org/10.1080/08927936.2021.1926718>.
- Echeverri, A., Karp, D.S., Naidoo, R., Zhao, J., & Chan, K.M. (2018). Approaching human-animal relationships from multiple angles: A synthetic perspective. *Biological Conservation*, 224. pp. 50-62. DOI: 10.1016/j.biocon.2018.05.015.
- Edgerly, Stephanie & Vraga, Emily. (2017). News, entertainment, or both? Exploring audience perceptions of media genre in a hybrid media environment. *Journalism: Theory, Practice & Criticism*. 20 (3), pp. 807–826. DOI: 10.1177/1464884917730709.

- Eidt, Stephanie. (2016). Disney's Animated Animals: A Potential Source of Opinions and Knowledge, Undergraduate thesis, Malone University. OhioLINK Electronic Theses and Dissertations Center. http://rave.ohiolink.edu/etdc/view?acc_num=ma1467902314, accesat 27. februarie 2024.
- Embersics Judit. (2016). Az állatvédelem kialakulása és történeti áttekintése. *Iustum Aequum Salutare* 12.évf./4. sz. 215–222.
- Emmett, Robert S. & Nye, David E. (2017). *The Environmental Humanities - A Critical Introduction*. The MIT Press.
- Environmental history. (n.d.). <https://environmentalhistory.org/>, accesat 12. august 2024.
- Európai Bizottság. (n.d.). Európai zöld megállapodás. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_hu, accesat 10. februarie 2025.
- European Society of Dog and Animal Welfare. (n.d.). <https://www.esdaw.eu/stray-animals-by-country.html>, accesat 7. martie 2025.
- Farkas Henrik. (1986). *Egyszervolt állatok*, Búvár zsebkönyvek, Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest.
- Farkas Judit. (2023). Előszó in Farkas Judit (ed.), *Környezeti kérdések - közösségi válaszok. Humán környezettudományi olvasókönyv*, L'Harmattan Kiadó, pp. 7-11. DOI: <https://doi.org/10.56037/978-963-646-008-2>.
- Forest, Dylan. (1. iunie 2002.). Can zoos of the Islamic world live up to the legacy of Akbar the Great?. *Animal People*. <https://newspaper.animalpeopleforum.org/2002/06/01/can-zoos-of-the-islamic-world-live-up-to-the-legacy-of-akbar-the-great/>, accesat 8. August 2024.
- Four Paws (12. august 2024.). *Stray Dogs Are One of Europe's Most Pressing Animal Welfare Issues*. <https://www.four-paws.org/our-stories/press-releases/august-2024/stray-dogs-are-one-of-europes-most-pressing-animal-welfare-issues>, accesat 7. martie 2025.
- Franklin, Bob. (2012). Editorial note. *Journalism Studies*, vol. 13., issue 2, p. 151.
- Garrard, Greg (2012) *Ecocriticism (The New Critical Idiom)*, 2nd Edition, Routledge London and New York. Kindle Edition.
- Gerencsér Péter. (2020). Nincs ember, nincs probléma: A közép-európai ökoanimáció [No Man, no Problem: Central European Ecoanimation]. *Filmvilág*, 63:12. (2020 December) pp. 18-20.
- Giesen, Rolf. (2022). *Animation in Europe* (1st ed.). CRC Press. DOI: <https://doi.org/10.1201/9781003199342>.

- Glotfelty, Cheryll. (1996). Introduction: Literary Studies in an Age of Environmental Crisis. In: Glotfelty, Cheryll & Fromm, Harold (ed.) *The Ecocriticism Reader: Landmarks in Literary Ecology*, Univerity of Georgia, Georgia, xv-xxxviii.
- Grasso, Chiara, Lenzi, Christian, Speiran, Siobhan & Pirrone, Federica. (2020). Anthropomorphized Nonhuman Animals in Mass Media and Their Influence on Human Attitudes Toward Wildlife. *Society & Animals*. 31 (7), pp. 1-25. DOI: 10.1163/15685306-BJA10021.
- Heise, Ursula K. (2008). *Sense of Place and Sense of Planet. The Environmental Imagination of the Global*. Oxford university Press.
- Heise, Ursula K. (2014). Plasmatic Nature: Environmentalism and Animated Film. *Public Culture*. 26 (2), pp. 301-318. DOI: 10.1215/08992363-2392075.
- Helfenstein, Kate. (13. septembrie 2021.). Healing the Ozone Layer Through Diplomacy. International Institute for Sustainable Development (IISD). <https://www.iisd.org/articles/healing-ozone-layer>, accesat 17. februarie 2025.
- Herzog, Hal. (2014). Biology, culture, and the origins of pet-keeping. *Animal Behavior and Cognition*, 1(3), pp. 296-308. DOI: 10.12966/abc.08.06.2014.
- Herzog, Hal. (2021). *Some We Love, Some We Hate, Some We Eat*. 2nd Edition. Harper-Perennial. Kindle Edition.
- Hobson, Melissa. (10. februarie 2024.) 'You lied to us': did the real-life saga behind Free Willy change the story for orcas in captivity?. *Guardian*. <https://www.theguardian.com/environment/2024/feb/10/free-willy-film-keiko-captive-cetaceans-orca-killer-whales-return-wild>, accesat 27. februarie 2025.
- Hódosy Annamária. (2018). *Biomozsi – Ökokritika és populáris film*, Tisztáj könyvek, Szeged.
- Hódosy Annamária. (2018b). Az ökokritika interdiszciplináris retorikája és a Tisza újraolvasása. *Acta historiae litterarum hungaricarum*, Vol. 34. 111-132.
- Hubbell, J. Andrew & Ryan, John C. (2021). *Introduction to the Environmental Humanities*. Routledge.
- Hungarikumok Gyűjteménye - Magyar Értéktár, <http://hungarikum.hu/hu/hirek/hungarikum-lelt-magyar-n%C3%A9pmes%C3%A9k-rajzfilmsorozat>, accesat 8. septembrie 2021.
- Hurn, Samantha. (2010). What's in a name? Anthrozoology, human-animal studies, animal studies or...?, *Anthropology Today*. 26(3). pp. 27-28. DOI: 10.1111/j.1467-8322.2010.00739.x.

- IMMP - International Marine Mammal Project. (19. iulie 2023). *Keiko, The Orca Star Of Free Willy*, FAQ. <https://savedolphins.eii.org/news/keiko-the-orca-star-of-free-willy-faq>, accesat 27. februarie 2025.
- Ivakhiv, Adrian. (2008). Green Film Criticism and Its Futures. *Interdisciplinary Studies in Literature and Environment*. 15 (2), pp. 1-28. DOI: 10.1093/isle/15.2.1.
- Jámbor Adrienn & Tóbiás Mirjám. (2021). Az állatvédelem alapkérdései, *Miskolci Jogtudó*, 2021/1, 19-27.
- James, Erin & Morel, Eric. (2018). Ecocriticism and Narrative Theory: An Introduction. *English Studies* 2018, Vol. 99, No. 4, 333-365.
- Jaques, Zoe. (2014). "Tiny dots of cold green": Pastoral Nostalgia and the State of Nature in Tove Jansson's *The Moomins and the Great Flood*. *The Lion and the Unicorn*. 38 (2), pp. 200-216. DOI: 10.1353/uni.2014.0015.
- Jimmy, Neema Bagula. (2015). Ecocritical Approach To Literary Text Interpretation. *International Journal of Innovation and Scientific Research*, Vol. 18., No. 2., 369-378.
- Kaán Károly. (1925). *Gróf Széchenyi István és a Nagy Magyar Alföld*, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest.
- Kaán Károly. (1931). *Természetvédelem és a természeti értékek*, Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, Budapest.
- Kalof, Linda. (2017). 'Introduction', in Linda Kalof (ed.), *The Oxford Handbook of Animal Studies*, Oxford Handbooks (online edn, Oxford Academic), DOI: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199927142.013.37>, accesat 27. ianuarie 2025.
- Kern, Robert (traducere: Orosz Kata & Szabó Máté). (2005). Betűk a Jupiteren – Mire jó az ökokritika?, *Liget*, 2005/8., 20. szám. http://www.epa.hu/01300/01348/00038/05_08_12.html, accesat 12. aprilie 2024.
- King, Donna. (2005). Captain Planet And The Planeteers. *The Sociological Quarterly*. 35 (1), pp. 103-120. DOI: 10.1111/j.1533-8525.1994.tb00401.x.
- Kiss Lajos András. (2018). Változatok a humánökológiára – érvek és ellenérvek, *Korunk*, 29. évf. 1. Szám, 3-15.
- Korfiatis, Konstantinos, Photiou, Maria & Petrou, Stella. (2020). Effects of eco-animations on nine and twelve year old children's environmental conceptions: How WALL-E changed young spectators' views of earth and environmental protection. *Journal of Environmental Education*, Vol. 51, Issue 5, 381-394. DOI: <https://doi.org/10.1080/00958964.2020.1747965>.

- Lappalainen, Kaisa. (2019). Recall of the Fairy-Tale Wolf: “Little Red Riding Hood” in the Dialogic Tension of Contemporary Wolf Politics in the US West, *ISLE: Interdisciplinary Studies in Literature and Environment*, Volume 26, Issue 3, Oxford University Press, Pages 744–767, DOI: <https://doi.org/10.1093/isle/isz065>
- Laumonier, Lucie. (n.d.). Corrupted Air and Water: Pollution in Medieval Cities, *Medievalists.net*. <https://www.medievalists.net/2022/05/pollution-medieval-cities/>, accesat 13. februarie 2025.
- Lavin, C. Sophie & Kaplan, Elizabeth. (2017). *The Climate of Ecocinema*. Research Paper - University of Oxford. DOI: 10.1093/acrefore/9780190228613.013.121.
- Lányi András. (2017) Miért nem éhes a Daisen Heideggernél? – Heidegger és a mélyökológiai mozgalom. *Liget folyóirat*. 2017/június. https://ligetmuhely.com/liget/miert-nem-ehes-dasein-heideggernel/#_ftn15, accesat 14. aprilie 2024.
- Lányi András. (2020). *Bevezetés az ökofilozófiába*. L’Harmattan Kiadó.
- Lendvai Erzsébet. (1998) A magyar animációs film. *Filmkultúra magazin – A Magyar Nemzeti Filmarchívum lapja*. <http://www.filmkultura.hu/regi/articles/essays/anim.hu.html>, accesat 16. februarie 2025.
- López, Antonio. (2021). *Ecomedia Literacy - Integrating Ecology into Media Education*. Routledge.
- Lovas Kiss Antal. (2023). Előszó. In Lovas Kiss Antal (ed.). *Tanulmányok az ember és állat kapcsolat értelmezéséhez I. Antrozoológia könyvek*. Debreceni Egyetem, Antrozoológiai Kutatócsoport.
- Love, Glen A. (1990). Revaluing Nature: Toward An Ecological Criticism. *Western American Literature*, Vol. 25, No. 3, 201-215. DOI: <https://dx.doi.org/10.1353/wal.1990.0079>.
- Magyar Állami Környezetvédelem. (n.d.). <https://xn--krnyezetvedelem-jkb3r.hu/kornyezetvedelem-jelentosege-celja-es-meghatarozo-esemenyei>, accesat 8. august 2024.
- Marghitházi Orsolya. (2002) A magyar rajzfilmművészet, *Filmtett erdélyi filmes portál* 2002-november. <http://www.filmtett.ro/cikk/1439/az-animacios-film-tortenete-4-3>, accesat 16. februarie 2025.
- Marosán Bence Péter. (2018). Marxizmus és ökológia - Lehetséges kapcsolódási pontok a marxi elmélet és a mélyökológia között. *Korunk* 29. évf. 1. szám, pp. 39-48.
- McCombs, Maxwell & Shaw, Donald. (1972) The Agenda-Setting Function of Mass Media. *The Public Opinion Quarterly* Vol. 36, No. 2 (Summer, 1972), 176-187.

- Middelhoff, Frederike & Schönbeck, Sebastian. (2019). Coming to Terms: The Poetics of More-than-human Worlds. In Middelhoff, F. & Schönbeck, S., Borgards, R. & Gersdorf, C. (ed.). *Texts, Animals, Environments: Zoopoetics and Ecopoetics*. Rombach Verlag KG, pp. 11-38.
- Milman, Oliver. (19. martie 2024.). Only seven countries meet WHO air quality standard, research finds, *Guardian*. <https://www.theguardian.com/environment/2024/mar/19/air-pollution-health-report>, accesat 3. februarie 2025.
- Mizan-Rahman, M. (2024) “Unless someone like you cares a whole awful lot, nothing is going to get better”: an environmental discourse analysis of animated films *The Lorax* (2012) and *Tomorrow* (2019), *Geoscience Communication*, 7, pp. 63–79, DOI: <https://doi.org/10.5194/gc-7-63-2024>.
- Muir, Star A. (1993). Visual Argument for Social Ends [microform]: "Captain Planet" and the Integration of Environmental Values. [Washington, D.C.]: Distributed by ERIC Clearinghouse <https://eric.ed.gov/?id=ED368027>, accesat 27. februarie 2025.
- Murray, Robin L. & Heumann, Joseph K. (2011). *That's All Folks? Ecocritical Readings of American Animated Features*, University of Nebraska Press.
- Nagy Roland. (2016). *Környezetpolitika és környezettudatosság az „atomvárosban”* (doktori értekezés). Pécsi Tudományegyetem Bölcsész tudományi Kar.
- Nemes Péter. (2007). Az ökokritika rövid története, *Helikon - irodalomtudományi szemle*, 53. évfolyam 2007/3. sz., pp. 341-347.
- Nemzeti Filmarchívum Magyarország. (n.d.) <https://nfi.hu/filmarchivum>, accesat 5. septembrie 2023.
- Nilsen, E., Egen, M. & Isidore, C. (20. ianuarie 2025.). Trump signs actions to pull US out of Paris climate agreement, intends to promote fossil fuels and mineral mining. *CNN*. <https://edition.cnn.com/2025/01/20/climate/trump-paris-agreement-energy-orders/index.html>, accesat 10. februarie 2025.
- NOAA – DARRP: National Oceanic and Atmospheric Administration - Damage Assessment, Remediation, and Restoration Program. (n.d.) <https://darrp.noaa.gov/oil-spills/exxon-valdez>, accesat 18. august 2024.
- Oroszi Sándor. (1992). *A természetvédelem története Magyarországon 1945-ig*, Országos Erdészeti Egyesület, Budapest.
- O'rourke, Stephanie. (2024. augusztus 21.). Progress or pollution? How British landscape painting captured the Industrial Revolution, *Art UK*.

- <https://artuk.org/discover/stories/progress-or-pollution-how-british-landscape-painting-captured-the-industrial-revolution>, accesat 15. februarie 2025.
- Oxford University Museum of Natural History. (n.d.). *The Oxford Dodo*. <https://oumnh.ox.ac.uk/learn-the-oxford-dodo>, accesat 14. februarie 2025.
- Pál József, Újvári Edit, Borus Judit és Ruttkay Helga. (2001). *Szimbólumtár*, Balassi Kiadó, Budapest.
- Pallotta, N. R. (2024). Dogs on Film: Status, Representation, and the Canine Characters Test. *Animals*, 14(22), 3244. DOI: <https://doi.org/10.3390/ani14223244>
- Paul, Elizabeth S. (1996). The Representation of Animals on Children's Television. *Anthrozoös*, 9(4), pp. 169–181. DOI: <https://doi.org/10.2752/089279396787001400>.
- PETA – People for the Ethical Treatment of Animals. (n.d.) <https://www.peta.org/about-peta/>, accesat 27. februarie 2025.
- Peterson Del Mar, David. (2012). *Environmetalism*, Routledge, New York.
- Prior, Markus (2005). News vs. Entertainment: How Increasing Media Choice Widens Gaps in Political Knowledge and Turnout. *American Journal of Political Science*, 49(3), pp. 577–592. DOI: <https://doi.org/10.2307/3647733>.
- Rakonczay Zoltán. (2002). *Természetvédelem*, Szaktudás Kiadó Ház, Budapest.
- Rust, S., Monani, S., & Cubitt, S. (2012). *Ecocinema Theory and practice*. In Routledge eBooks. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203106051>.
- Salleh, Ariel (traducere: Kremmer Sarolta). (2019). Ökofeminizmus. *Fordulat – Társadalomelméleti folyóirat* 2019/1, 25. szám – Klímaváltozás és kapitalizmus, pp. 143-158.
- Sanchez, Samuel (22. decembrie 2022.). Abandoned Dogs: 70% of the World's Dogs, *My Animal*. <https://myanimals.com/latest-news/help-them-out/abandoned-dogs-70-of-the-worlds-dogs/>, accesat 7. martie 2025.
- Sax, Boria. (2017). 'Animals in Folklore', in Linda Kalof (ed.), *The Oxford Handbook of Animal Studies*, Oxford Handbooks (online edn, Oxford Academic), DOI: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199927142.013.005>, accesat 27. ianuarie 2025.
- Schneider-Mayerson, Matthew, Weik von Mossner, Alexa & Małeck, W. P. (2020). Empirical Ecocriticism: Environmental Texts and Empirical Methods, *ISLE: Interdisciplinary Studies in Literature and Environment*, Volume 27, Issue 2, Spring 2020, pp. 327–336, DOI: <https://doi.org/10.1093/isle/isaa022>.

- Schulz, John, Otis, David & Temple, Stanley. (2014). 100th Anniversary of the Passenger Pigeon Extinction: Lessons for a Complex and Uncertain Future. *Wildlife Society Bulletin*. 38 (3), pp. 445-450. DOI: <https://doi.org/10.1002/wsb.453>.
- Seeling, Michelle I. (2019). Popularizing the environment in modern media. *Communication Review* Vol. 22., Issue 1., 45-83. DOI: <https://doi.org/10.1080/10714421.2019.1569449>
- Sheen, Erica. (2005). 101 and Counting: Dalmatians in Film and Advertising. *Worldviews: Global Religions, Culture, and Ecology*, 9(2), pp. 236-254. DOI: <https://doi.org/10.1163/1568535054615385>.
- Smith, Vincent A. (1917). *Akbar The Great Mogul 1542-1605*, Oxford University Press, Oxford, <https://dn790009.ca.archive.org/0/items/cu31924024056503/cu31924024056503.pdf>, accesat 8. august 2024.
- Souter, Anna. (28. octombrie 2020.). Dirty pretty things: air pollution in art from JMW Turner to today, *Guardian*. <https://www.theguardian.com/artanddesign/2020/oct/28/jmw-turner-air-pollution-in-art-rain-steam-and-speed>, accesat 15. februarie 2025.
- Sörlin, Sverker. (2012). Environmental Humanities: Why Should Biologists Interested in the Environment Take the Humanities Seriously?, *BioScience*, Volume 62, Issue 9, September 2012, pp. 788–789, <https://doi.org/10.1525/bio.2012.62.9.2>.
- Standovár Tibor & Primach, Richard. (2001). *A természetvédelmi biológia alapjai*, Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Budapest.
- Stanton, Rebecca. (2021). The Disneyfication of Animals. DOI: 10.1007/978-3-030-49316-5.
- Starosielski, Nicole. (2011) 'Movements that are drawn': A history of environmental animation from The Lorax to FernGully to Avatar. *International Communication Gazette*, Vol. 73(1-2), 145-163. DOI: <https://doi.org/10.1177/1748048510386746>
- Stokes, Jane. (2008). *A média és kultúrakutatás gyakorlata*, Gondolat Kiadó, PTE Komm. és Médiatud. Tanszék, Bp.-Pécs.
- Sturtevant, Paul B. (22. mai 2018.). The Middle Ages in Popular Imagination. *The Public Medievalist*. <https://publicmedievalist.com/ma-popular-imagination/>, accesat 13. februarie 2025.
- Sükösd Miklós. (2003) Totális medialitás és ökocídium. *Információs Társadalom*, III. évfolyam, 3-4. Szám, 131-146.
- Szily Kálmán. (1869) Olvasóinkhoz!, *Természettudományi közlöny*, 1869, 1. évfolyam, 1-9. füzet, p. 3. Baze de date: *Arcanum*, accesat 27. februarie 2025.
- Temesi Géza. (2019). Környezet/természet. *Hazai természetvédelem*. <https://mek.oszk.hu/22400/22462/html/termeszeter->

[tarsasag.eoldal.hu/cikkek/kornyezet-termeszet/index.html#:~:text=K%C3%96RNYEZETV%C3%89DELEM%20%3D%20k%C3%B6rnyezeti%20elemek%20v%C3%A9delme%2C%20olyan,tev%C3%A9kenys%C3%A9get%20megel%C5%91z%C5%91%20%C3%A1llapot%20helyre%C3%A1ll%C3%ADt%C3%A1sa%20\(Kt](https://tarsasag.eoldal.hu/cikkek/kornyezet-termeszet/index.html#:~:text=K%C3%96RNYEZETV%C3%89DELEM%20%3D%20k%C3%B6rnyezeti%20elemek%20v%C3%A9delme%2C%20olyan,tev%C3%A9kenys%C3%A9get%20megel%C5%91z%C5%91%20%C3%A1llapot%20helyre%C3%A1ll%C3%ADt%C3%A1sa%20(Kt), accesat 5. august 2024.

Tőkés Gyöngyvér. (2011). *A kutatás módszertana a kommunikációtudományokban*, Scientia Kiadó, Kolozsvár.

Turnage, Robert (martie 1980). *Ansel Adams: The Role of the Artist in the Environmental Movement*, <https://www.anseladams.com/ansel-adams-the-role-of-the-artist-in-the-environmental-movement/>, accesat 17. februarie 2025.

Turvey, Samuel & Cheke, Anthony. (2008). Dead as a dodo: The fortuitous rise to fame of an extinction icon. *Historical Biology*. 20. 149-163. DOI: 10.1080/08912960802376199.

Varga Zoltán. (2016). *A magyar animációs film: intézmény- és formatörténeti közelítések*, Pompeji, Szeged.

Weyler, Rex. (2018). *A Brief History of Environmentalism*. Greenpeace. <https://www.greenpeace.org/international/story/11658/a-brief-history-of-environmentalism/>, accesat 8. august 2024.

WWF (2022) *Living Planet Report 2022 – Building a naturepositive society*. Almond, R.E.A., Grooten, M., Juffe Bignoli, D. & Petersen, T. (Eds). WWF, Gland, Switzerland.

WWF (n.d.), *About us*. <https://www.worldwildlife.org/about/history>, accesat 25. august 2023.

Surse

Articole din presă pentru analiza recepției

Apáti Mikós. (1988. március 12.). Az erdő kapitánya. *Film – Színház – Muzsika*. 32. évfolyam, 11. szám, pp. 9.

Csantavéri Júlia. (1983. szeptember 1.). Tóparti történetek. *Filmvilág*. 26. évfolyam, 9. szám, p. 25.

Dizseri Eszter. (1987. április 1.). Egy kutya, két kutya, sok kutya haj – Gréti, egy kutya feljegyzései. *Mozgó Képek*. 3. évfolyam, 4. szám, p. 21.

Féjja Sándor (1984. szeptember 1.). Egy misét megér mindegyik (Animációs film 1981-1983). *Filmkultúra*. 25. évfolyam, 5.szám, pp. 74-89.

Fenyves György. (1971. december 29.). Randevú Hugóval. *Ország-Világ*. 15. évfolyam, 52. szám, p. 24.

- Fenyves György. (1983. május 25.). Vízipók, a mozisztár. *Ország-Világ*. 27. évfolyam, 21. szám, p. 18.
- Fenyves György. (1987. szeptember 16.). Ha a kapitány színre lép. *Ország-Világ*. 31. évfolyam, 37. szám, p. 18.
- G. M. I. (1988. április). Az erdő kapitánya. *Kritika*. 17. évfolyam, 4. szám, p. 45.
- Koltai Ágnes. (1983. szeptember 10.). Vízipók, csodapók. *Film – Színház – Muzsika*. 27. évfolyam, 37. szám, pp. 4.
- Lengyel Balázs. (1982. január 1.). A róka, mint legkisebb királyfi. *Filmvilág*. 25. évfolyam, 1. szám, pp. 18-19.
- Menyhárt László. (1976. február 1.) Hugó a víziló. *Filmvilág*. 19. évfolyam, 3. szám, pp. 13-14.
- Sas György. (1975. december 27.). Új filmek a mozik műsorán – Éhe a mesének. *Film – Színház – Muzsika*. 19. évfolyam, 52. szám, pp. 4-5.
- Sas György. (1976. január 18.). Szervusz Hugó. Szabad Föld. 32. évfolyam, 3. szám, p.13.
- Sas György. (1981. december 12.). Szeresd a rókát!. *Film – Színház – Muzsika*. 25. évfolyam, 50. szám, pp. 12-13.
- Sumonyi Zoltán (1981. december 12.). Mizantróp állatmese. *Élet és Irodalom*. 25. évfolyam, 50. szám, p. 12.
- Tarján. (1988. február 1.). „Akár emberek is eljátszhatnák”. *Mozgó Képek*. 4. évfolyam, 2. szám, p. 19.
- Zöld László. (1988. február 26.). Forgalmazott bocs. *Élet és Irodalom*. 32. évfolyam, 9. szám, p. 12.

Filme analízate

- Dargay Attila (Director). (1981). *Vuk* [Film]. Pannónia Filmstúdió. <https://filmio.hu/film/vuk-10827845>.
- Dargay Attila (Director). (1984). *Szaffi* [Film]. Pannónia Filmstúdió. <https://filmio.hu/film/szaffi-11030294>.
- Dargay Attila (Director). (1987). *Lúdas Matyi* [Film]. Pannónia Filmstúdió. <https://filmio.hu/film/ludas-maty-10825522>.
- Dargay Attila (Director). (1988). *Az erdő kapitánya* [Film]. Pannónia Filmstúdió. <https://filmio.hu/film/az-erdo-kapitanya-12656361>.
- Feigenbaum, William & Gémes József (Director). (1975). *Hugó, a víziló* [Film]. Pannónia Filmstúdió. DVD. Neosz Kft., 2005.

- Foky Ottó (Director). (1982). *Misi mókus kalandjai* [Film]. Pannónia Filmstúdió.
<https://filmio.hu/film/misi-mokus-kalandjai-15420395>.
- Foky Ottó (Director). (1986). *Éljen Szervác!* [Film]. Pannónia Filmstúdió.
<https://filmio.hu/film/eljen-szervac-15554522>.
- Gémes József (Director). (1984). *Daliás idők* [Film]. Pannónia Filmstúdió.
<https://filmio.hu/film/dalias-idok-13793223>.
- Gémes József (Director). (1989). *Vili, a veréb* [Film]. Pannónia Filmstúdió.
<https://filmio.hu/film/vili-a-vereb-12755730>.
- Hai József, Szabó Szabolcs & Szombati Szabó Csaba (Director). (1982). *Vízpók-csodapók* [Film]. Pannónia Filmstúdió. <https://filmio.hu/film/vizipok-csodapok-10891243>.
- Hernádi Tibor (Director). (1988). *Félix, a macska* [Film]. Pannónia Filmstúdió.
<https://archive.org/details/y-2-mate.is-felix-the-cat-the-movie-1988-x-bgwf-av-gqky-1080p-1640523499322>.
- Hernádi Tibor (Director). (1989). *Sárkány és papucs* [Film]. Pannónia Filmstúdió.
<https://filmio.hu/film/sarkany-es-papucs-15362445>.
- Jankovics Marcell (Director). (1973). *János vitéz* [Film]. Pannónia Filmstúdió.
<https://filmio.hu/film/janos-vitez-10824802>.
- Jankovics Marcell (Director). (1981). *Fehérlófia* [Film]. Pannónia Filmstúdió.
<https://filmio.hu/film/feherlofia-10831213>.
- Kovácsnai György (Director). (1987). *Habfürdő* [Film]. Pannónia Filmstúdió.
<https://filmio.hu/film/habfurdo-12109050>.
- Laloux, René (Director). (1982). *Az idő urai* [Film]. Pannónia Filmstúdió. DVD. Cornerfilm.
- Nepp József (Director). (1983). *Hófehér* [Film]. Pannónia Filmstúdió.
<https://filmio.hu/film/hofeher-11093373>.
- Nepp József (Director). (1986). *Gréti...! (egy kutya feljegyzései)* [Film]. Pannónia Filmstúdió.
<https://nemzetiarchivum.hu/m3/open?id=M3-b1RtT2RoUWVyT1FHZ3dHblBNYlR4ZmJXaEdObEp0bHk3ckRyU2ZtUnlzdZ0>.
- Richly Zsolt (Director). (1983). *Háry János* [Film]. Pannónia Filmstúdió.
<https://nemzetiarchivum.hu/m3/open?id=M3-VFJmanVKMEsxVGpoclNJdzkwcTBvOTRfc01UQ0hJRVB0K1Rzc0t2dFRUcz0>.
- Ternovszky Béla (Director). (1986). *Macskafogó* [Film]. Pannónia Filmstúdió.
<https://filmio.hu/film/macskafogo-10833029>.

Tóth Pál (Director). (1987). *Leo és Fred, avagy igaz történetek két jó barátáról* [Film]. Pannónia Filmstúdió. <https://videa.hu/videok/film-animacio/leo-es-fred-baratrol-igaz-ket-sVKVxDvcQlb041S0>.

Újváry László Jr. (Director). (1985). *Mátyás, az igazságos* [Film]. Pannónia Filmstúdió. DVD. FIBIT Media Kft., 2014.

Varsányi Ferenc (Director). (1982). *Suli-buli* [Film]. Pannónia Filmstúdió.